

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610 - 12270333
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

16 Nisan 2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından Bakanlığımıza yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

-Liste ve Ekleri (1 Takım)

TRABZON MİLLETVEKİLİ
SAYIN AV. SİBEL SUİÇMEZ'İN
TBMM 7/19288 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
İLİŞKİN SORULAR VE CEVAPLAR

7/19288
GK 48

SORULAR

Trabzon'da halihazırda faaliyet gösteren 56 Hidroelektrik Santral (HES) projesine ek olarak 3 yeni HES projesinin daha yapılması planlanmakta olup, bu durum bölgedeki doğal denge ve ekosistemi daha da tehdit eden sonuçlar doğurmaktadır. Özellikle Trabzon'un Çaykara ilçesinde Uzungöl'de ve Hayrat ilçesinde mevcut 6 HES'e ek olarak 3 yeni HES projesinin daha hayata geçirilmesi planlanmakta olup; bu yoğunlaşmanın, bölgedeki ekosistem ve insan sağlığı üzerinde telafisi mümkün olmayan zararlara yol açacağı aşikardır.

HES inşaat ve işletme süreçlerinde görülen denetim yetersizlikleri ve ÇED (Çevresel Etki Değerlendirmesi) süreçlerinde yaşanan aksaklıklar, su kaynaklarının doğal akışının kesilmesi, nehir yataklarının bozulması ve ekosistemlerin tahrip edilmesiyle birlikte bölgenin biyolojik çeşitliliği üzerinde geri döndürülemeyecek olumsuz etkilere neden olmaktadır.

Halkın tepkilerine ve HES'lere karşı yürütülen hukuksal mücadelenin sürmesine rağmen bu projelerin çoğunun denetimden uzak bir şekilde ilerlemesi, yerel yönetim ve ilgili bakanlıkların çevre koruma yükümlülüğüne dair endişeleri artırmaktadır. Trabzon ve çevresinde doğa üzerinde yaratılan bu geri dönüşü olmayan tahribat, doğayı koruma ilkelerinin bilimsel ve çevresel gerçekliklerle örtüşen bir yaklaşımla yeniden ele alınmasının aciliyetini göstermektedir.

Buna göre;

- 1- Trabzon ili sınırları içinde halihazırda faaliyette olan Hidroelektrik Santrali (HES) projelerinin toplam sayısı nedir? Bu projeleri yürüten firmalar hangileridir ve bunlar hangi yıllarda faaliyet izni alarak projelerini hayata geçirmişlerdir?
- 2- Trabzon'da yapımı planlanan HES projelerinin sayısı nedir? Planlanan bu projelerin gerçekleştirilmesi için Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinde hangi firmalar başvuruda bulunmuştur ve bu başvurular hangi tarihlerde yapılmıştır?
- 3- Trabzon ilinde faaliyette olan veya planlanan HES projelerine karşı açılmış kaç iptal davası bulunmaktadır? Bu davalardan kaç devam etmekte olup, kaç hakkında iptal veya yürütmeyi durdurma kararı verilmiştir?
- 4- Trabzon'daki HES projeleri için gerçekleştirilen ÇED süreçlerinde kaç projeye olumsuz ÇED raporu verilmiştir? Olumsuz ÇED raporu verilen projelerde, olumsuz kararın verilmesine neden olan çevresel, ekolojik veya teknik faktörler nelerdir?
- 5- Trabzon ilinde faaliyette olan HES projelerinin neden olduğu çevresel tahribata dair Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı veya diğer ilgili kurumlar tarafından hazırlanmış bir teknik rapor mevcut mudur? Mevcut ise, bu raporda belirtilen çevresel tahribatın kapsamı, bölgede gözlemlenen ekolojik değişimler ve biyolojik çeşitlilik üzerindeki etkiler nelerdir?

- 6- HES projelerinin Trabzon ilinde doğrudan veya dolaylı olarak neden olduğu ekosistem değişiklikleri kapsamında, bölgedeki doğal yaşam alanlarına (flora, fauna) verilen zararın boyutu nedir? Özellikle su kaynaklarında meydana gelen kuruma, yok olma vakalarının sayısı ve bu kuruma vakalarının bölgenin ekosistem dengesi üzerindeki uzun vadeli etkileri nelerdir? Bu konuda yapılan bir çalışma var mıdır?
- 7- Trabzon'da HES projelerinin bölgedeki sel ve taşkın riskini artırıp artırmadığına dair bir çalışma veya rapor mevcut mudur? Mevcut ise, bu riskler göz önünde bulundurularak bölgede yapılması planlanan veya faaliyette olan HES projeleri için ne tür önleyici tedbirler alınmaktadır?
- 8- HES projelerinin yoğun olarak planlandığı veya faaliyete geçtiği Uzungöl, Hayrat ve Çaykara gibi ilçelerde, yerel halkın çevresel zararlara karşı gösterdiği tepkilere rağmen doğal değerlerin korunmamasının ve bölgede yaşayan halkın sağlıklı çevre hakkının gasp edilmesinin nedeni nedir?

CEVAPLAR

Bakanlığımız gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları yürütmekle yükümlüdür.

Bakanlığımızda yürütülen Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreçlerinde yürürlükte olan ÇED Yönetmeliği kapsamında projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri dikkate alınarak, projeye ait dosyanın, proje kapsamında hazırlanacak olan her türlü bilgi ve dokümanın incelenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla İnceleme Değerlendirme Komisyonu oluşturulmaktadır.

Trabzon İli'nde kurulması planlanan projelerde ve Hidroelektrik Enerji Santrali (HES) projelerinde projenin çevreye ve doğaya olası etkileri de ÇED süreci içerisinde gerek Bakanlığımızca gerekse proje kapsamında oluşturulan İnceleme Değerlendirme Komisyon üyesi kurum / kuruluşlar tarafından detaylı bir şekilde değerlendirilerek karar verilmektedir. Ayrıca projenin özellikleri dikkate alınarak oluşturulan İnceleme Değerlendirme Komisyonu'nda doğal yaşam alanlarına (flora, fauna) etkileri hususunda Tarım ve Orman Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü), Bakanlığımız Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü yer almakta olup, bahse konu kurum ve kuruluşlar mevzuatları açısından projeleri değerlendirmektedirler.

Bilindiği üzere; ister Tarım ve Orman Bakanlığı Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü tarafından, isterse özel şirket tarafından geliştirilmiş olsun, Hidroelektrik Santrali (HES) projelerinin tamamı için Fizibilite Raporu hazırlanması zorunludur. Şirketler tarafından, planlanmış oldukları projeler için hazırlanmış olan ve Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü'ne sunulan fizibilite raporları, uygun bulunmaları halinde DSİ tarafından onaylanmaktadır. Hidroelektrik Santrali (HES) projelerinin belirlenen akarsu üzerinde teknik açıdan yapılabilirliğinin bulunup bulunmadığı hususu, hazırlanan fizibilite raporlarının DSİ tarafından uygun bulunmasıyla ortaya konulmaktadır. Yani, onaylı bir fizibilite o HES projesinin o su kaynağı üzerinde yeterli su miktarını bulduğunu ve ölçülen bu su miktarıyla bu projenin yapılabilirliğinin teknik açıdan uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Bu gerekçeyle de Hidroelektrik Santrali (HES) projeleri için Bakanlığımıza yapılan ÇED başvuruları aşamasında, DSİ tarafından fizibilite onayının bulunup bulunmadığı sorgulanmaktadır.

Fizibilitesi onaylanmış olan HES projelerinin ÇED süreçleri başlatılmakta, diğerlerinin başvuru dosyaları iade edilmektedir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaları içermektedir.

Bu bağlamda projenin konusu, türü ve proje için belirlenen yerin özellikleri de dikkate alınmak suretiyle, kurum/kuruluş temsilcileri ve Bakanlığımız yetkililerinden oluşan bir inceleme değerlendirme komisyonu teşkil edilmiş olup, İnceleme Değerlendirme Komisyonunda yer alan her kurumun kendi mevzuatı, çalışma ve uzmanlık alanı çerçevesinde detaylı inceleme ve değerlendirmeye tabi tutularak karar verilmekte, çevreyi korumak için yapılması gereken önlemler Nihai ÇED Raporu'nda/ Proje Tanıtım Dosyası'nda gerekli önlem ve taahhütler alınmaktadır.

29/7/2022 tarihli ve 31907 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin EK-2 Çevresel Etkileri Ön İnceleme ve Değerlendirmeye Tabi Projeler Listesi "**38-Mevcut baraj veya isale hatlarına kurulacak olan Hidroelektrik Enerji Santralleri**," hükmü gereğince 17 ayrı "ÇED Gerekli Değildir." kararına karşı dava açılmış ve bu davalardan 2'sinde Mahkemece ÇED Gerekli Değildir kararı iptal edilmiştir. Bu kapsamda halen devam eden herhangi bir mahkeme süreci bulunmamaktadır.

Aynı Yönetmeliğin EK-1'de belirtilen Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler Listesi "**14-Hidroelektrik Enerji Santralleri**," kapsamında ise yürütülen 19 davadan 2'sinde Mahkemece "ÇED Olumlu" kararı iptal edilmiş olup, halen Mahkemece devam eden 2 dosyada verilmiş bir yürütmeyi durdurma kararı bulunmadığı tespit edilmiştir.

1993 yılından itibaren ÇED Kararı verilen projeler Bakanlığımız ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü resmi internet sayfasında (<https://ced.csb.gov.tr/>) yer alan "ÇED Olumlu Kararları /ÇED Olumsuz ve İptal/İade Kararları" bölümünde yayımlanmakta olup sektör seçimi yapılarak verilen kararların sektörel dağılımına ulaşılabilmektedir.

Ayrıca <https://eced.csb.gov.tr/jsp/portal/main2.htm> "Duyurular" bölümünde Proje İli, İlçesi, Proje Adı, Proje Sahibi, Proje Sektörü, Alt Sektörü, Proje Türü ile "Çed Gerekli Değildir /Çed Gereklidir, İptal / İade v.b. Kararları"na ayrıca ÇED süreci başlayan projelere de ulaşılabilmektedir.